

**ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ПОЗИВАЧЕМ
МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВИХ ВИМОГ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ
У ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВАХ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ
АБО БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ ТА КОМІСІЙ З
РЕФЕРЕНДУМУ**

Як прямо слідує із приписів частини 1 статті 1 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України, Кодекс) останній, крім іншого, визначає юрисдикцію та повноваження адміністративних судів щодо розгляду адміністративних справ. У контексті вимог пункту 1 частини 1 статті 3 КАС України справа адміністративної юрисдикції – переданий на вирішення адміністративного суду *публічно-правовий спір*, у якому хоча б однією зі сторін є суб'єкт владних повноважень. Хоча у Кодексі законодавцем і не наведено безпосереднього визначення поняття публічно-правового спору, однак при цьому у частині 2 статті 17 КАС України регламентовано систему публічно-правових відносин, на котрі поширюється юрисдикція адміністративних судів та з котрих такі спори можуть впливати. У аспекті порушеної до розгляду проблематики виникає цілком закономірне питання: «Чи охоплюються публічно-правовими спорами і спори щодо відшкодування шкоди, заподіяної неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю суб'єкта владних повноважень?». Надаючи відповідь на сформульоване запитання, зауважимо на наступному. Виходячи з частини 2 статті 21 КАС України вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень або іншим порушенням прав, свобод та інтересів суб'єктів публічно-правових відносин, розглядаються адміністративним судом, якщо вони заявлені в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір. Інакше такі вимоги вирішуються судами в порядку цивільного або господарського судочинства. Детально синтезуючи вищенаведені положення Кодексу, можна цілком аргументовано констатувати, що такі спори не є публічно-правовими, хоча (крім випадків прямо встановлених КАС України) можуть вирішуватись адміністративними судами і у порядку адміністративного судочинства (однак, якщо вимоги про відшкодування шкоди заявлено позивачем одночасно із вимогами про вирішення публічно-правового спору). Указане прямо свідчить про те, що законодавець, встановивши альтернативність підвідомчості матеріально-правових вимог позивача про відшкодування шкоди, заподіяної неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю суб'єкта владних повноважень (з урахування

зроблених нами застережень), «першочергово фокусує» адміністративне судочинство на прямій необхідності виконання завдань, закріплених у частині 1 статті 2 Кодексу.

У абзаці 2 пункту 5 Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму» від 02 квітня 2007 року № 2 (котра втратила чинність) [1] було наголошено на тому, що судам слід мати на увазі, що з вимогою у спорі, пов'язаному з виборчим процесом чи процесом референдуму, в одному провадженні не може розглядатися вимога про відшкодування шкоди, оскільки особливості, встановлені статтями 172–179 КАС України, не поширюються на розгляд такої вимоги. Аналогічно й на даний момент залишилася позиція Вищого адміністративного суду України по відношенню до можливості пред'явлення таких вимог до адміністративних судів у виборчих спорах, що впливає зі змісту абзацу 6 підпункту 5.5 пункту 5 чинної Постанови його Пленуму «Про практику застосування адміністративними судами положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом» від 01 листопада 2013 року № 15 [2]. Однак, з нашої точки зору, з вказаною позицією погодиться не можна, виходячи з наступного. Із правових приписів частини 2 статті 21 КАС України прямо слідує, що право на пред'явлення позивачем матеріально-правової вимоги про відшкодування шкоди разом з вимогами про вирішення адміністративним судом публічно-правового спору реалізується у випадку будь-якого порушення прав, свобод чи охоронюваних законом інтересів суб'єкта публічно-правового відношення. Вказана процесуальна норма має загальний характер дії та поширюється на всі публічно-правові спори, за винятком тих, щодо котрих чинним адміністративно-процесуальним законодавством встановлено особливий порядок провадження з одночасним законодавчим закріпленням безпосереднього обмеження реалізації права позивача щодо пред'явлення такої матеріально-правової вимоги разом з вимогою про вирішення публічно-правового спору. Статтею 172 КАС України закріплено особливості провадження в адміністративних справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій та комісій з референдуму, але зі змісту приписів зазначеної процесуальної норми не вбачається такого обмеження. Виходячи з викладеного, на нашу думку, на даний момент можливість пред'явлення суб'єктами виборчого процесу і процесу референдуму до

адміністративних судів матеріально-правових вимог про відшкодування шкоди одночасно з вимогами про визнання неправомірними рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій та комісій з референдуму вбачається цілком вмотивованою. З іншого боку, враховуючи скороченість процесуальних строків розгляду і вирішення адміністративними судами відповідної категорії адміністративних справ, необхідність забезпечення ефективного судового захисту прав, свобод і охоронюваних законом інтересів суб'єктів виборчого процесу та процесу референдуму та одночасно те, що сумісний розгляд таких матеріально-правових вимог може ускладнити й затягнути розгляд справи (оскільки у деяких випадках вирішення питання про розмір заподіяної, зокрема матеріальної шкоди потребує призначення судової експертизи), - позиція Пленуму ВАС України вбачається абсолютно обґрунтованою. У зв'язку з цим пропонуємо доповнити статтю 172 Кодексу процесуальною нормою, котра б прямо передбачала можливість вирішення вимог про відшкодування шкоди, заподіяної неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю виборчих комісій та комісій з референдуму виключно у порядку цивільного чи господарського судочинства.

Література

1. Про практику застосування адміністративними судами положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 2 квіт. 2007 р. № 2 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0002760-07>

2. Про практику застосування адміністративними судами положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 1 листоп. 2013 р. № 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0015760-13/page>.